

Goddag, mand — økseskaft!

– eller om at føre faglig debat med plus- og minusord

Kjeld Møller Pedersen

»Det må glæde enhver forsker at se, at hans artikler bliver læst – omend *ikke altid lige omhyggeligt*. Endnu mere glædeligt er det, når en invitation til *videnskabelig debat* bliver fulgt«.1)

På læserbrevplanet er det altid en god idé at indføre plus- og minusord i en debat – fx. at den forskning man selv udfører er »kritisk«, medens det andre beskæftiger sig med er »konserverende« og udtryk for »socialteknologi«. Om det er fremmede for en videnskabelig debat at anvende plus- og minusord er en anden sag. Plus- og minusord har i hvert fald ikke meget med argumentation at gøre. Bortses der fra en tabel fylder Erik Jørgen Hansens (EJH) kommentar til kritikken af velfærdsundersøgelsen 96 linier, hvoraf ca. 14 linier benyttes til at indføre plus- og minusord. EJH har i sandhed været i bekneb for argumenter og har samtidig effektivt tilkendegivet, hvad han forstår ved faglig/videnskabelig debat.

Om formålet med velfærdsundersøgelsen

EJH's væsentligste argument består i at konstatere, at der nok er lagt et stort arbejde i kritikken, men at jeg (naturligvis) har misforstået det hele. Således har jeg, ifølge EJH, selv opfundet en række formål, som ikke findes i den oprindelige formålsformulering, hvilket skyldes, stadigvæk ifølge EJH, at jeg i min argumentation har støttet mig på tidligere papirer. Jeg skal ikke trætte med at bringe dokumentation, men blot nævne, at en læsning af fodnoterne til afsnittene om undersøgelsens formål viser, at der henvises til bind I i hovedundersøgelsen og den i Socialforskningsrådet officielt godkendte undersøgelsesplan for velfærdsundersøgelsen. Det er imidlertid nødvendigt at påvise, at EJH's mange besværgelser med hensyn til, hvad der er og ikke er undersøgelsens formål ikke holder.

1) Erik Jørgen Hansen som indledning til artikel i Socialt Tidsskrift, 53 (11-12), 1977: 301. Mine understregninger. – Denne artikel er et svar på EJH's svar (Hvad velfærdsundersøgelsen drejer sig om) på min artikel om Fordelingen af levevilkårene i Danmark – en kritisk vurdering af og kommentar til en undersøgelse. Begge i Økonomi og Politik, 53 (2), 1979.

De formål, jeg har omtalt og tillagt undersøgelsen, – og bygget dele af kritikken på – er dokumenteret i min artikel. Således ville en omhyggelig gennemlæsning have mindet EJH om, at det (som anført i fodnote 69, p. 103 i min artikel) p. 129 i bd. I af rapporten anføres, »at (vi) nåede frem til en yderligere specificering af undersøgelsens målsætning, nemlig at den skal belyse fordeling af velfærd i Danmark mellem kategorier, hvorimellem forskelle ønskes formindsket«. – Undersøgelsens formål ses således at være udvidet og uddybet andre steder end »på anden tekstsider i det første bind af publikationen«, som det let nedladende og bebrejdende anføres af EJH. – For at gentage og uddybe: De formål for undersøgelsen, der er omtalt i min kritikartikel er rent faktisk omtalt i hovedrapporten – og hvad der er vigtigere, de er taget fra de afsnit i rapporten, hvori de indgår i et meningsfyldt hele, d. v. s. de afsnit, hvor der argumenteres for den valgte formålsformulering. EJH's »autoritative« citat er taget fra sammenfatningskapitlet, hvor der i sagens natur ikke fremføres argumenter. Det er således værd at bemærke, at de netop citerede linier samt de umiddelbart efterfølgende er understreget i rapporten, i modsætning til formålsangivelsen »på anden tekstsider«.

Det skal indrømmes, at jeg har begået mindst én fejltagelse, tilsyneladende fundamental: Fremførte argumenter, formålsangivelse m.v. tages indledningsvis for pålydende værdi – en eksplicit præmis i min kritik.

Det er aldrig interessant at citere sig selv, men da EJH's læsning af kritikken enten har været overfladisk eller præget af manglende forståelse af nogle af de fremførte synspunkter, er det desværre nødvendigt. I kritikartiklens sidste afsnit siges det om præsentationen af bestemte tabeller: »... og vigtigst – fordi der er antydning af en række sammenhænge og hypoteser i og med at bestemte tabeller præsenteres – mens andre muligheder ikke fremlægges. Tabellerne kan heller ikke opfattes som »beskrivende« – i så fald kun som en »beskrivelse« af en underforstået hypotese om sammenhæng mellem de i tabellen indgående variable«. EJH gør meget ud af at bedyre, at »undersøgelsens socialpolitiske sigte således ikke (er) at give svaret på, hvorfor nogle befolkningskategorier er særligt dårligt stillede eller *hvordan* dette eventuelt kan ændres«. De baggrundsvariable, der anvendes i undersøgelsens tabeller, er imidlertid *begrundet* i antagelser om, *hvorfor* nogle er dårligere stillede og *hvordan* omfanget af uligheder kan ændres – og dermed undersøges disse forhold også i velfærdsundersøgelsen. Dette er dokumenteret i artiklen ved hjælp af fodnoter. Således dækker fodnote 70 over følgende: »derfor må interessen ... i højere grad centrere sig om faktorer, der drejer sig om ulighedens *vedligeholdelse* samt faktorer, der kan *ændre* omfanget af uligheden«. Hvis dette ikke er spørgsmål om *hvordan* og *hvorfor*, er der intet, der er det.

EJH's plus- og minusordprægede indledning og det efterfølgende afsnit med den autoritative overskrift om »hvad undersøgelsen drejer sig om« hjælper ikke – formålene indført i kritikartiklen står ved magt – og er endnu engang

blevet dokumenteret. Det er ikke formål, jeg har »tillagt« undersøgelsen eller problemstillinger, der »foresvæver« mig. De fremgår tydeligt af hovedrapporten. Hermed falder EJH's øvrige argumenter mod den foreslåede alternative teori og statistiske metodik også til jorden. De kunne afvises (også dokumenteret) lige så kontant, som det har været tilfældet ovenfor. Dette gøres dog ikke af pladshensyn. Som en bibemærkning kan det dog nævnes, at jeg i forbindelse med det videre arbejde om velfærdsmåling er stødt på artikler, baseret på den svenske velfærdsundersøgelse, som EJH tilsyneladende tillægger autoritativ værdi, artikler, der bl. a. bekræfter værdien af den foreslåede statistiske metodik.²⁾

Hvad er kritisk forskning

EJH synes at gå ud fra, at blot forskning er kritisk behøver man ikke at argumentere yderligere – i hvert fald er der ikke på nogen måde blevet argumenteret overbevisende for det teori- og metodevalg, der er foretaget i velfærdsundersøgelsen – hvilket netop var et af hovedpunkterne i min kritik – og med EJH's svar er ønsket om argumentation blevet mødt med en bemærkning om, at velfærdsundersøgelsen er »kritisk« medens min kritik er »socialteknologisk«. Hvad der skal forstås ved det sidste gøres ikke klart – blot tillægges jeg en række motiver, der under ét er socialteknologiske.

Kritisk forskning består i at tilvejebringe forskningsresultater, der kan benyttes af de svagest stillede grupper i samfundet.³⁾ Men disse forskningsresultater må netop i sådanne vigtige tilfælde være baseret på en overbevisende metode/teori og teknik – og jeg har derfor kritisk gennemgået den argumentation, der er fremført i de forskellige forarbejder til velfærdsundersøgelsens hovedrapport. Det blev bl. a. vist, at argumenterne for de foretagne valg ikke holdt. Det kan kritisk forskning ikke være tjent med – siger en kritisk forsker. Et »goddag, mand« blev mødt med »økseskaft«. Derfor kan debatten ikke fortsætte.

2) Se bl. a. Statistisk Tidsskrift fra 1976 og 1979.

3) Dette anfører EJH da også som et nyt formål i en kort omtale i Acta Sociologica. Det er forståeligt, hvis læserne er forvirrede med hensyn til, hvad formålet med velfærdsundersøgelsen er.